

Arbejdsmiljølovens udvidede område i relation til elever og studerende

Denne DCUM-vejledning handler om arbejdsmiljølovens udvidede område.

Vejledningen beskriver, hvad arbejdsmiljølovens udvidede område betyder for elever og studerende, og hvornår elever og studerende er dækket af det udvidede område. Herudover giver vejledningen indblik i, hvilke andre regler og lovmæssige krav af arbejdsmiljømæssig karakter, der dækker elever og studerende.

DCUM-vejledninger tager udgangspunkt i elevers, studerendes og andre uddannelsesdeltageres ret til et sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt undervisningsmiljø, der fremmer deres mulighed for trivsel, sundhed, udvikling og læring, og som omfatter det fysiske, psykiske og æstetiske miljø.

Vejledningen skal støtte de undervisningsmiljøansvarlige i arbejdet med elevers og studerendes sikkerhed som en del af arbejdet for et godt undervisningsmiljø. DCUM-vejledninger er baseret på undervisningsmiljølovens regler, på regler i anden lovgivning og på DCUM's viden og erfaring med undervisningsmiljøforhold.

Arbejds miljølovens udvidede område

Som udgangspunkt er elever og studerende omfattet af undervisningsmiljøloven, hvor arbejdsmiljøloven omfatter arbejde for en arbejdsgiver. I visse tilfælde som praktik og udførelse af praktiske øvelser kan elever og studerende m.fl. dog være omfattet af arbejdsmiljølovens regler. Arbejdstilsynet er myndighed på området.

Hvad er arbejdsmiljølovens udvidede område?

Elever og studerende m.fl. kan være omfattet af arbejdsmiljølovens regler, hvis der i uddannelsen indgår praktik. Herudover findes der også bestemmelser i loven, som omfatter arbejde, der ikke udføres for en arbejdsgiver, disse bestemmelser kaldes arbejdsmiljølovens udvidede område. Elever og studerende mv., der udfører praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter som led i undervisningen, kan være omfattet af reglerne i arbejdsmiljølovens udvidede område, når de udfører praktiske øvelser, hvorimod eleverne ikke er omfattet af arbejdsmiljøloven, når de modtager teoretisk undervisning.

Praktiske øvelser og erhvervspraktik

Elever og studerende er som hovedregel omfattet af arbejdsmiljølovens udvidede område, når de udfører praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter som et led i uddannelsen.

Praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter afvikles på uddannelsesstedet, og det er selve arbejdsprocessen, der er afgørende for, om en øvelse er af arbejdsmæssig karakter. Det kan for eksempel være ved praktisk og eksperimentelt orienteret undervisning i eksempelvis fysik/kemi, madkundskab, håndværk og design og andre værkstedsorienterede fag. Arbejdet kan også forekomme i forskellige tværfaglige sammenhænge, projektarbejde og lignende.

Ved erhvervspraktik forstås f.eks. den aktivitet, hvor folkeskoleelever kan stifte bekendtskab med det praktiske arbejdsliv, eller f.eks. den erhvervsuddannelsespraktik, der finder sted som del af et vekseluddannelsesforløb.

Arbejds miljølovens udvidede område drejer sig især om arbejde, der indeholder et vist risikomoment og omfatter blandt andet:

- bestemmelser om arbejdets udførelse
- bestemmelser om tekniske hjælpemidler
- bestemmelser om stoffer og materialer.

ARBEJDSMILJØLOVEN

ARBEJDSMILJØLOVEN
§ 2, STK 3

ARBEJDSMILJØLOVEN
§ 2, STK 3

ARBEJDSMILJØLOVEN
§ 2, STK 3, NR 2-4

Arbejdets udførelse

Når elever og studerende deltager i praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter f.eks. i værksteder og laboratorier på skolen eller uddannelsesstedet, skal skolen/uddannelsesstedet sikre, at elever og studerende kan udføre de praktiske øvelser forsvarligt. Arbejdet skal planlægges, tilrettelægges og udføres således, at det sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt forsvarligt i forhold til elevernes alder, indsigt, arbejdsevne og øvrige forudsætninger.

Tekniske hjælpemidler

Ved teknisk hjælpemiddel forstås en maskine, beholder, apparat, redskab og enhver anden lignende indretning, der anvendes til forarbejdning, frembringelse af et arbejdsresultat og til udførelse af en teknisk proces. Et teknisk hjælpemiddel må kun anvendes, hvis det opfylder de krav, der gælder for dets konstruktion, udstyr, sikring mv. Ved planlægning af undervisning skal skolen sørge for, at eleverne kan arbejde fuldt forsvarligt med de tekniske hjælpemidler, der anvendes i de planlagte forsøg.

Stoffer og materialer

Ved planlægning af undervisningen skal der tages hensyn til, at eleverne kan arbejde fuldt forsvarligt med de stoffer og materialer, der skal anvendes. Det skal undgås, at elever og studerende anvender farlige stoffer og materialer, ligesom stoffer og materialer, der kan være sundhedsskadelige ved en enkelt udsættelse, skal undgås. Se litteraturlisten for yderligere information.

Øvelser af arbejdsmæssig karakter

Udfører eleverne eller de studerende praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter som led i undervisningen eller i erhvervspraktik, gælder følgende:

- Øvelserne/arbejdet skal i alle led planlægges, tilrettelægges og udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.
- Der skal føres forsvarligt tilsyn med eleverne, de studerende m.fl. under øvelsesarbejdet.
- Der skal ved planlægningen af undervisningen tages hensyn til, at de praktiske øvelser kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.
- Det skal sikres, at lokaler, apparater, maskiner og andre tekniske hjælpemidler er egnede til øvelsen.
- Der skal foretages en konkret vurdering af, om det, ud fra individuelle hensyn til alder, for modet indsigt, arbejdsevne og arbejdserfaring samt øvrige forudsætninger, er forsvarligt at lade den enkelte elev/studerende udføre en bestemt øvelse.

- Det skal sikres, at der gives en tilstrækkelig og hensigtsmæssig oplæring og instruktion i at udføre arbejde på farefri måde.
- Den underviser, der skal instruere eleverne/de studerende og føre tilsyn med deres arbejde, skal selv have den nødvendige viden om arbejdet.
- Unødig og skadelig påvirkning og belastning, f.eks. påvirkning fra stoffer og materialer, støjbelastning, unødige fysiske belastninger og uhensigtsmæssige arbejdsstillinger, skal undgås, hvilket kan ske ved planlægning og konkrete tiltag, f.eks. ventilation og udsugning.

Arbejdsmiljølovens udvidede område og skolepraktik

Skolepraktikelever er ifølge Arbejdstilsynet som udgangspunkt omfattet af arbejdsmiljølovgivningen i sin helhed under skolepraktikken. Eleverne er efter denne praksis omfattet af arbejdsmiljølovens hovedområde på principielt samme måde, som elever i erhvervsuddannelserne er, når de er under praktikuddannelse i form af virksomhedspraktik med uddannelsesaftale.

Skolepraktikelever modtager ligesom elever med uddannelsesaftale skoleundervisning i en del af deres uddannelsestid. Hvis der i undervisningen indgår praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter, f.eks. værkstedsundervisning, er eleverne i denne del af uddannelsen kun omfattet af dele af arbejdsmiljøloven (lovens udvidede område). Den del af skoleundervisningen, som alene består i teoriundervisning, sidestilles ikke med arbejde i arbejdsmiljølovens forstand.

Arbejdsskader

Elever og studerende er som hovedregel ikke dækket af Lov om arbejdsskadesikring, da der ikke foreligger et ansættelsesforhold. I de tilfælde hvor elever og studerende er omfattet af Arbejds miljøloven samt lovens udvidede område, vil de også være dækket af Lov om arbejdsskadesikring. Endvidere kan Lov om arbejdsskadesikring også dække i andre tilfælde f.eks. elever, der arbejder som skolepatrulje eller på skolens bibliotek.

Forældre, der udfører et ulønnet arbejde for skolen, hvor man ellers skulle have brugt en anden arbejdskraft – f.eks. maling af lokaler, tilsyn m.m. – vil som oftest også være sikret af arbejdsskade-forsikringen.

Tvilstilfælde om ansættelsesforholdet og dermed forsikringsdækningen afgøres af Arbejdsskade-styrelsen.

NÅR KLOKKEN RINGER

Undervisningsmiljøloven

Undervisningsmiljøloven siger, at elever og studerende har ret til et godt undervisningsmiljø således, at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Herudover skal undervisningsmiljøet også fremme elevernes muligheder for udvikling og læring, og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø. Det er skolens og uddannelsesstedets ansvar at sikre det gode undervisningsmiljø – i samspil med elever og studerende.

Hermed lægger Undervisningsmiljølovens bredere formuleringer fint op til de mere konkrete krav i Arbejdsmiljøloven.

DCUM anbefaler

Følg som minimum de krav, der gælder for de ansatte

Der er stor forskel på børns og voksnes evner, rutiner og erfaringer, men det er vigtigt, at man som minimum følger de krav, der gælder for de ansatte i spørgsmål om elevers og studerendes praktiske øvelser samt øvelser af arbejdsmæssig karakter.

Vær opmærksom på de yngste børns større påvirkelighed

Det er vigtigt at bemærke, at børn kan være mere følsomme og reagere kraftigere end voksne på de forskellige påvirkninger, de udsættes for i løbet af en skoledag. Eksempelvis indeklimapåvirkninger og påvirkninger fra forskellige materialer og stoffer som tilsammen påvirker elevernes sundhed, trivsel og læring.

Brug gældende AT-vejledninger og meddelelser for arbejdsmiljølovens udvidede område

Arbejdstilsynet har udarbejdet flere AT-vejledninger samt AT-meddelelser, der direkte beskriver emner inden for Arbejdsmiljølovens udvidede område. Se links og henvisninger i denne vejledning.

"Når klokken ringer"

Branchemiljørådet Undervisning & Forskning har udgivet branchevejledningen "Når klokken ringer." Det er en branchevejledning, som beskriver både arbejdsmiljølovgivningens krav og de standarder, som arbejdsgivere og faglige organisationer inden for undervisningsområdet er enige om at anbefale. Vejledningen indeholder information om krav og normer til de enkelte lokaler, gældende for grundskolen og det almene gymnasium. Hæftet kan fungere som et opslagsværk for lærere, der underviser i lokaler hvor der stilles særlige krav til sikkerhed.

Baggrund

Retskilder

Arbejdsmiljøloven (Bekendtgørelse af lov om arbejdsmiljø): LBK nr. 1072 af 07. september 2010

Bekendtgørelse om anvendelse af tekniske hjælpemidler: BEK nr. 1109 af 15. december 1992

Undervisningsmiljøloven (Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø): Lov nr. 166 af 14. marts 2001

Litteratur

Arbejdstilsynet om unges arbejde: arbejdstilsynet.dk

At-vejledning E.o.1 om undervisningspligtige unges arbejde

At-vejledning E.o.2 om ikke-undervisningspligtige unges arbejde

At-meddelelse 4.01.6 om arbejdsmiljølovgivningens anvendelse for elever i erhvervspraktik

At-meddelelse 4.01.7 om elevers anvendelse af stoffer og materialer i grundskolen

At-meddelelse 4.01.9 om elevers praktiske øvelser på de gymnasiale uddannelser

Branche Arbejdsmiljø Rådene, Undervisning og forskning : Når klokken ringer.

Branchevejledning til grundskolen og det almene gymnasium (STX), ny udgave 2012